

Ingeborg og Olav Sandbakk

Bestemor og Bestefar forteller

Samlet av Roger og Raymond Sandbakk

Denne boka er en samling av gårdshistorier, fortellinger og dikt samlet, nedskrevet, forfattet og fortalt av Ingeborg og Olav Sandbakk.

Det meste er samlet av historielagene i Steigen og Sørfold, og publisert i lages Årbøker. Det meste er derfor avskrift av publisert stoff.

Familien er svært takknemlig overfor historielagene for deres arbeide med å overtale mamma og pappa til å fortelle alt dette, samle stoffet og publisere dette. Dette stoffet er en skattkiste av historisk stoff som vi ønsker å samle og ta vare på, det var også pappas ønske å se dette samlet.

Takk til historielagene.

Bilde på forside er fra Sandbakk ca. 1947 og viser fra venstre: Oskar, Edgar, Inger, Irene, Asbjørn, Edd, Solveig og Willy.

I bakgrunnen gammelstua bygd ca. 1920.

Asbjørn og Edgar er barn til Ida og Teodor Sandbakk

Solveig er datter til Sigrund og Josef Sandbakk.

Irene er datter til Borghild og Arthur Olsen.

Bilde på baksiden viser selve eventyrlandet, fjæra på Sandbakk ved fjære sjø, senkveld og stille sjø.

<i>Diverse dikt</i>	.....	
Lillegutt	.....	68
Jeg så ham	.....	69
Korset	.....	70
Livsvegen	.....	71
<i>Årbok for Sørfold</i>	.....	

(skrevet av Ingeborg Sandbakk)

Minner fra min barndom	.....	72
Drøm og overtru	.....	74
Overtru om sjura	.....	74
Mild overdrivelse	.....	74
Gode naboer og sådant mere	.....	75
Jervjakt	.....	78
I Håkjerringnes	.....	80
Svigerfar fortalte	.....	81
I bjørn- og vargtid	.....	82
The Owl is calling your name	.....	83
Kjeltringstreker	.....	83
Langvarig jordarbeid	.....	84
Harejegeren	.....	84
Onkel Hans i Amerika forteller	.....	85
Da vi gikk på skole i Mørsvik	.....	88
Mørsvikbotn Kvinneforening	.....	91
Lille Ane Rasmusdatter	.....	92
På krambua hos han T. A. Mørsvik slik jeg husker det	.....	93
Onkel Hans i Amerika minnes fra sitt liv	.....	95

(skrevet av Olav Sandbakk)

Noen innflyttere til Folden på 1700-tallet	.....	96
Naturgjødsel	.....	98
Innflyttere til Folden på 1800-tallet	.....	99
«Svartdauen» i 1862	.....	104
Gode granner	.....	105
Fornødens gjerning	.....	105

Minner fra våren 1940	106
Robåten	110
Kostbar fornøyelse.....	112
Min første lofottur	113
 <i>Andre dokumenter/fortellinger .....</i>	
Av Olav Sandbakk	
Julen og juletreet	116
Høst	117
Krig	118
 <i>Minneord .....</i>	
Minneord om Ingeborg Sandbakk.....	119
Minneord om Olav Sandbakk	120
 Kilder:	121

du verden så interessant det de har ! Og tro meg, det er mer enn de fleste aner... Historiene de har på lager varierer mellom alt fra gårdshistorier til de bortgjemte gårdene i fjorden, til hvordan "onkel Hans" hadde det da han dro til Amerika i ung alder. (Han døde noen måneder før han nådde 100 år). Vi har fortellinger om hvordan det var for Olav da han dro på lofottiske som 15-åring, og selvsagt var jo ikke noe så avansert som "motorbåt for hvermann" på den tiden. Motorbåter eksisterte, men de var svært dyre. De måtte ro hele veien fra Sandbakk til Lofoten på høsten, og kom ikke tilbake før sent utpå våren engang. (les mer på s90)

I "de gamle dager" var det vanlig å gjete dyrene på fjellet om sommeren, og på den tiden var det vanlig å treffe på en og annen bjørn eller ulv. Så hva gjorde man når man gjettet dyrene til fots i fjellet, langt fra folk, og noe slikt skjedde ? Slå opp på side 67 og nyt historien.

Dette er bare noen få eksempler på hva som befinner seg i denne boken, og er verdt å lese for alle og enhver. Det er et varig minne fra tiden som engang var.

Helt til slutt må jeg nevne at både Ingeborg og Olav dessverre nå er døde, men deres minne lever evig for oss alle. Jeg har tatt med minneordene til begge to på de siste sidene, og denne boken er dedikert dem.

Roger Sandbakk

Årbok for Steigen

(skrevet av Ingeborg Sandbakk) _____

Ho Marselia i Makkleira	13
Stavfjorden	14
.....	
Eldre bosetting i Stavfjord	17
Han Lauritz forteller fra gamle dager	19
Seig leire	20

(skrevet av Olav Sandbakk) _____

Merkførre	21
På sildfiske i gamle dager	22
Ei vurderingssak	23
.....	
Den siste samefamilie på Sandbakk.	24
Bål i skogen.	27
Båttur	28
Mørsvikbotn på 1800-tallet	29
Fraflyttingsområde	33
Gården Heldal før år 1900	34
Hvem er din neste	39
Hvem er min fiende	40
Gården Vinkenes før år 1900	41
Gården Brattfjord før år 1900	48
Gården Vinkfjord	53
Gården Mulen	57
Gjenferdet på Skålvold	60
Han Krestjan Hansa – Et blad av de unevntes saga	64
Rødsandmoen Kirkegård	66
Rødsandmoen	67

Bestemor og Bestefar forteller

Forord av Roger Sandbakk

Har du noen gang vært på tur i skog og mark og kommet over en eldgammel gård du ikke synes å huske, en gammel gård som ligger der helt forlatt av alt og alle ? Kanskje seilt en tur på sjøen, og lagt merke til et og annet som minner om et gammelt hus, kanskje til og med en gård, som nå ligger helt forlatt ? Denne gården er glemt av alle, og du undrer på hvem som kan ha bodd der da gården var ny. Det er jo langt fra nærmeste "sivilisasjon", og det går ikke noen vei dit, langt mindre en strømledning ! Det er en øde plass, så ingen kan ha bodd der, eller ?

Og hva med din egen bestemor og bestefar, de begynner vel begge å dra på årene. De er begge i meget høy alder, går sakte, hører litt dårlig, og har konstant dårlig helse. Dette har pågått så lenge du kan huske, så helt klart har de vel hatt det sånn hele livet. Eller hva?

Som denne boken viser, er svaret nok noe helt annet enn de fleste tror. En gård kan ligge gjemt langt inne i en bortgjemt

fjord, men en gang i tiden var det et virkelig liv der. Folk strømmet til og fra gården, folk bodde der i generasjoner, man kan til og med ha vært virkelig rike folk som bodde der !

Og besteforeldrene dine ? Kunne ha vært bosatt i den fjorden over lang tid. Husk at selv om de er gamle nå, har de også vært på din alder engang. De var babyer, de var ungdommer, de ble voksne, og nå er de til slutt eldre. Men selv om kroppen er gammel, er hjernen blant det siste som svikter hos de aller fleste. Har du noen gang satt deg ned og spurte bestemor eller bestefar hvordan det var i deres ungdom?

Fra sent på 1970-tallet er det gitt ut årbøker for bl.a. Sørfold og Steigen, og disse inneholder historier sendt inn av folkene rundt om i bygden. Mange er ganske ivrige med å sende inn, men to navn går igjen omtrent hvert eneste år. Ingeborg og Olav Sandbakk. Selvsagt er det noen bøker de dessverre ikke har levert bidrag til, og noen ganger er det litt lite de har sendt inn. Men

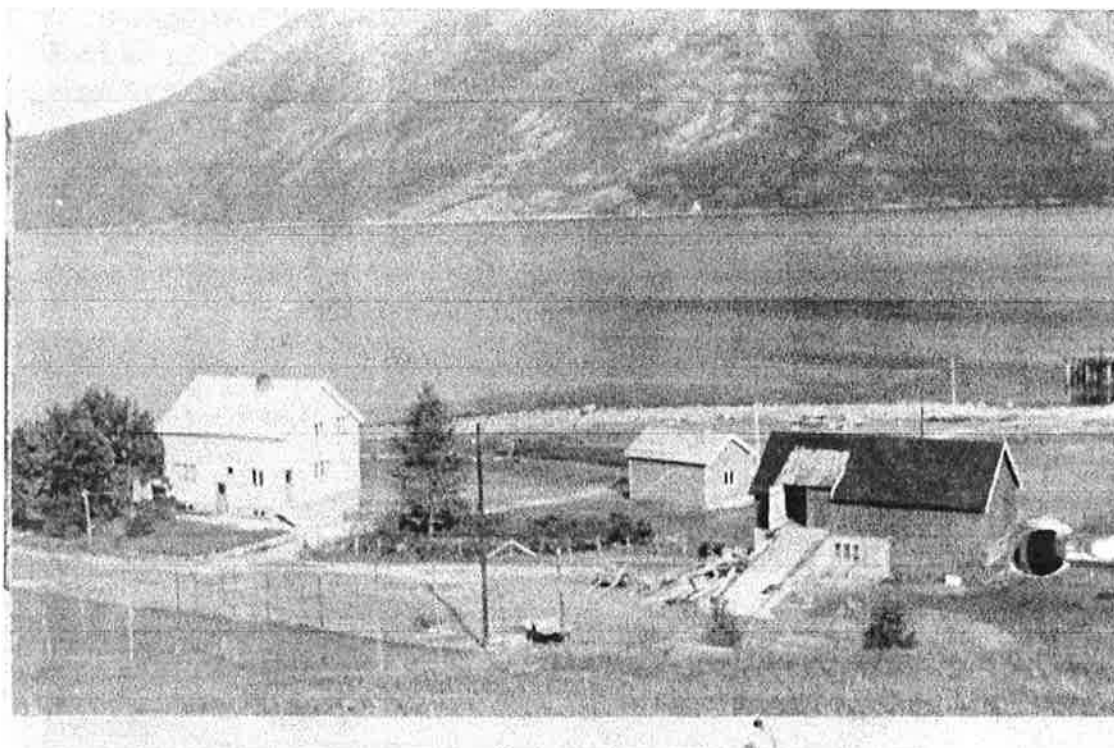

Årbok for Steigen

(skrevet av både Ingeborg og Olav Sandbakk)

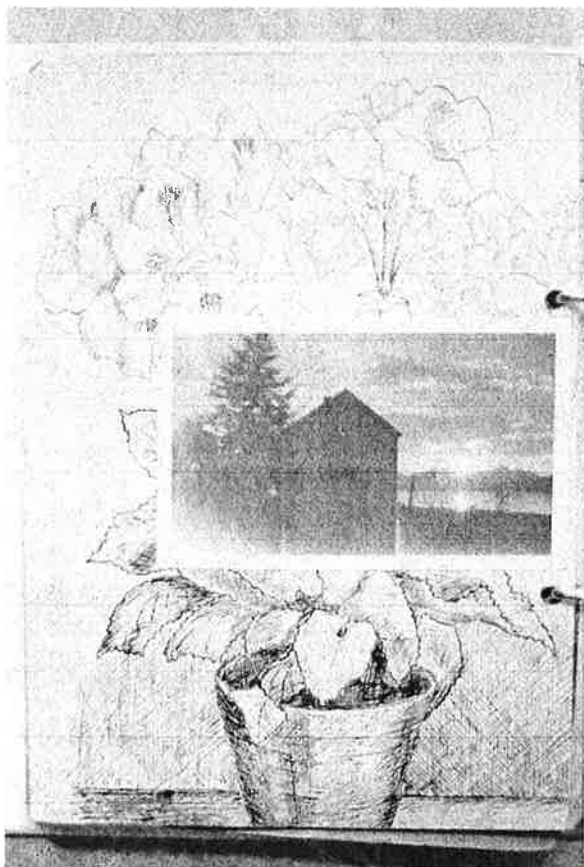
"Gammelhuset" på Sandbakk

Gården Sandbakk som den er i dag

Gården Sandbakks historie.

Statseiendommen Storsandbakk.

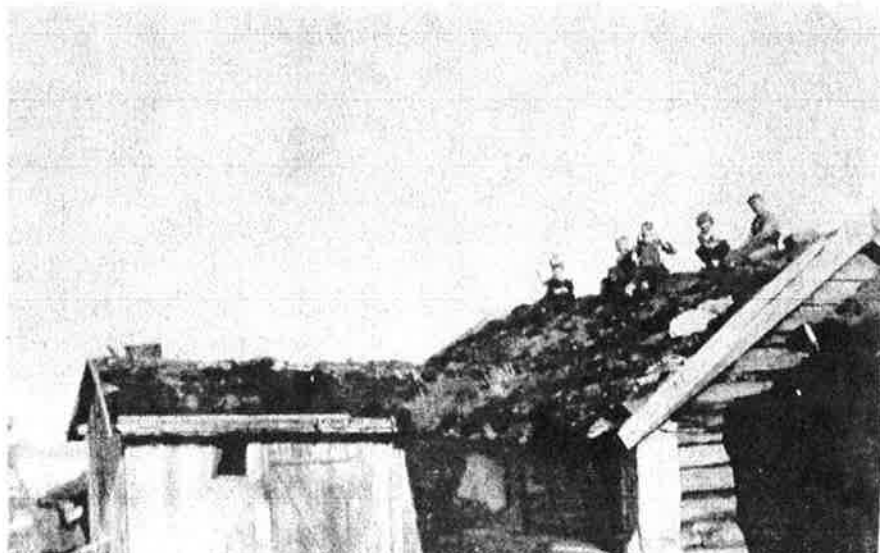
Fram til 1876 hette gården Storsandbakk og var statseiendom, men her har bodd leilendinger fra langt tilbake i tiden. Jeg har prøvd å finne noen av disse, og den eldste familie jeg har funnet fram til er Jens Olsen og Birthe Pedersdr. I 1786 bodde de i Heldal, men i 1790 var de kommet hit, da de fikk sønnen Ole. Hvor lenge de bodde her vet jeg ikke, men i 1797 ble Hans Larsen og Johanna Jensdr. viet. De bosatte seg og bodde her til 1808, og hadde da 5 barn. Hvor Hans var fra vet jeg ikke, men Johanna var fra Stamsvik. _ I 1808 flyttet de til Lasvik, som da hette Lappvassvik. Bruket ligger ved siden av gården Sandbakk, men hører under gården Heldal. Bruksnavnet Lasvik kom først etter 1900, visstnok i forbindelse med skjøte.

Etter dem kom Edis Larsen og Inger Herdagsdr. fra Sagfjord i Sørfold. De var viet i 1806 og bodde her til de døde. Inger i 1832 og Edis i 1834. Hun ble 52 år og han 63, og de hadde ingen barn.

I 1828 ble Johannes Larsen, 28 år, viet til Ellen Kathrine Erichsdatter. Hun var født i Sagfjord av foreldre Ungkar Erich Knutsen, Movik og Pige Olena Herdagsdr. Sagfjord. De bodde her fra 1828 og hadde 8 barn i sitt ekteskap. Den eldste av deres

sønner var Hans Ingerlaus Johannesen. Han giftet seg med Ingeborg Pedersen, som var fra Gudbrandsdalen, og de bosatte seg i Lasvik. En av Hans og Ingeborgs sønner var Petter Hansen, som også bodde en tid i Lasvik etter at han hadde stiftet familie, men flyttet senere til Stavfjord. Johannes Larsen ble enkemann omkring 1848, og i 1852 fikk han sønnen Eilert, og moren var Pike Karen Tørrisdr. Denne Eilert Johannesen giftet seg med Serine, som var fra Kjerringøy, og bosatte seg som husmann i Heldal, og han var den siste husmann under gården Heldal.

I Storsandbakk må delvis ha bodd flere familier samtidig, for i 1834 bodde Peder Olsen Rein Andersdr. her. De var viet i 1827, men bodde først i Reinvik, hvor sønnen Carl Andreas var født samme år, men i 1834 var de kommet hit da datteren Edia ble født.

I 1849 var Lars Christian Sivertsen og Ellen Pernille Andersdtr. kommet hit. Han var fra Ørnes i Sørfold, og hun fra Straumen. De var viet i 1842 men bodde på Ørnes til de flyttet hit, og de hadde da 4 barn. I 1850 fikk de en sønn, Hans, som døde samme år, og i 1853 fikk de datteren Karen. I 1855 druknet Lars Sivertsen i Lappvasselva under fløting. Samme år er familien Løvgreen kommet hit, så enken og barna er antakelig flyttet da mannen druknet.

I 1827 ble Andreas Paulsen Løvgreen, fra Kosmo i Skjerstad, viet til Johanna Regina Andersdtr. fra Straumen. De bodde her i 1855 da sønnen Løvengreen Christian Linert ble født, men i 1858 var de flyttet til Brattfjord.

I 1860 var Hans Pauli Johannesen, fra Lødingen i Bodin, og hustru Sirianna Johannesdtr. fra Heldal, kommet hit. De var gift i 1849 og bosatte seg i Heldal, og der ble Casper født i 1851. I 1854 bodde de på Hjertøy, hvor sønnen John ble født, men i 1860 bodde de her da de fikk datteren Olianna, og i 1863 sønnen Carl.

Hvor lenge denne familien bodde her vet jeg ikke, men de bodde den siste tid av sitt liv i Lasvik. Sønnen Casper Hansen ble boende her som husmann, og han ble den siste husmann under gården Sandbakk.

De første selveiere på Sandbakk.

Omkring 1860 kom så Hans Olsen og Ingeborg Pedersdtr. fra Gudbrandsdalen. De bodde som leilendinger til de i 1876 kjøpte gården fra staten og ble de første selveiere her, og det er i Hans Olsens skjøte at Storsandbakken er blitt forenklet til Sandbakk.

Vi Oscar, af Guds Naade
Konge til Norge og Sverige, De Gothers og
Venders, Gjøre vitterligt - - - -

Ja, slik begynner teksten
i det første skjøte som er utstedt på gården

Sandbakk¹. Skjøtet er utstedt 17. mars 1876 til leilending Hans Olsen. Hans Olsen og hustru Ingeborg Pedersdtr. kom fra Sel i Gudbrandsdalen. Han kom fra Bredeneie, en husmannsplass under gården Breden, og Ingeborg fra et av nabobrukene der. De kom til Sandbakk, som da het Storsandbakk, omkring 1860 og bodde som leilendinger fram til 1876 da de kjøpte gården fra staten for 50 specidaler. Det ser ut som om denne halvøya har vært statseiendom fram til omkring 1800-tallet. Da ble Brattfjorden kjøpt fra staten av mine oldeforeldre Peder Olsen og h. Barbro, som også kom fra Gudbrandsdalen. Oldefar kjøpte også Stavfjorden, som han senere overlot til to av sine sønner. Gården Heldal, som har grenser mot Sandbakk, ble også ervervet fra staten i 1868 av Anders Andersen, som senere solgte gården og flyttet til Nordfold.

Navnet på gården var Storsandbakk fram til 1876, men i Hans Olsens skjøte er det forenklet til Sandbakk. Hvor lenge det har bodd folk her kjenner jeg ikke til, men det går sikkert langt tilbake i tiden. Det har også bodd samer i Lappvatnet, og det er vel derfra navnet kommer.

¹ Dette skjøtet henger innrammet i stuen på Sandbakk

Næringsgrunnlaget.

Leveveien var jordbruk og fiske, og da her var lite oppdyrket land, var det nok utslåttene i Lappvatnet som skulle gi det meste av for til husdyra. Utslåttene hadde stor betydning i eldre tid. Jeg kan nevne at midt i elva som danner grense mellom Heldal og Sandbakk i sørenden av Lappvatnet, ligger en liten gressvokst holme. Denne holmen heter «Trettholmen», så det har trolig en gang i tiden vært krangel om eiendomsretten til holmen, selv om den bare kunne gi 3-4 bører høy. I mine yngre dager var der flere høysjåer ved vatnet, da noe av høyet ble tatt heim på vinterføre. Gården Heldal har grunn på begge sider av Sandbakk, og det er trolig p.g.a. utslåttene at den nordre siden av vatnet er lagt til Heldal, da der ikke var utslåttmark i Heldal.

Foruten utslåttene var der fra gammel tid nyttet bjørkeris, lauv og skav til dyrefor. Det ble også nyttet tang og fiskeavfall, og ut på våren når folk var kommet heim fra Lofoten, ble det hentet tare fra ut i værene. Taren ble tørket på hesjer og var regnet som et godt dyrefor. Bruken av utslått og annet tilskudd tok ikke slutt før i vår generasjon.

Det ble drevet fram favneved for salg så langt tilbake jeg kan huske, og det er tatt ved og tømmer fra Lappvatnet fra langt tilbake i tiden. Om Lars Sivertsen, som bodde her fra 1842, står det i kirkeboka at han «Druknet i en Elv». Han druknet under fløting i elva fra Lappvatnet til sjøen, og den fossen han gikk utfor, heter den dag i dag «Lars Sivertsa-forsen».

Men den første selveier, Hans Olsen, gikk det ikke så bra. Han fikk det man kalte «skjelvesyken», det ble vanskelig med økonomien og de kom i gjeld til Zahl i Kjerringøy. Det endte med at før Hans døde hadde Zahl fått gjeldsbrevet på gården. Den eldste sønnen til Hans

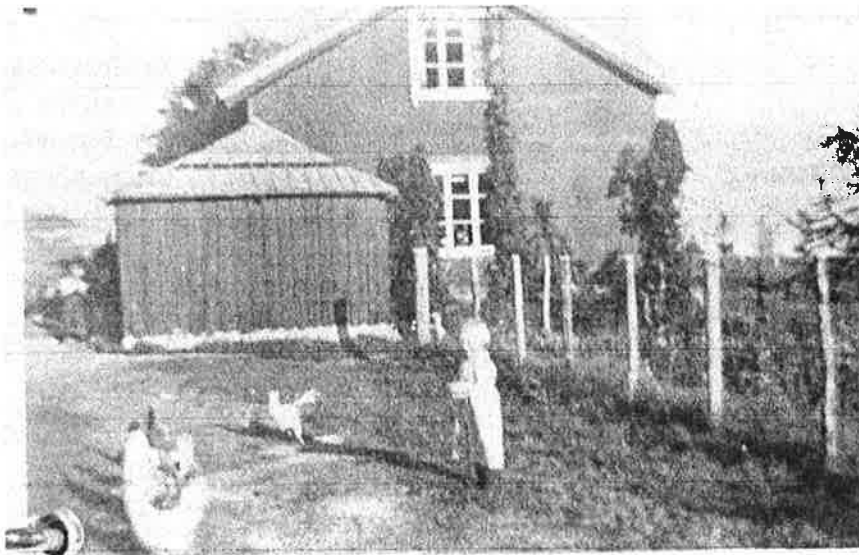
Olsen, døde som ung, og den nest eldste, som da ble odelstaker, var Albert Hansen. Han giftet seg og bosatte seg som husmann under gården, da de ikke var i stand til å løse ut gjelden hos Zahl, og Albert var alltid redd for å stifte gjeld. Alberts kone var fra Heldal, og de flyttet senere til Heldal og ble selveiere på et småbruk der, men den plassen de bodde på kaller vi fremdeles «Albertplassen». En annen av Hans Olsens sønner, Edvard Hansen, bosatte seg også som husmann på nabobruket Bakken, som hører under gården Heldal. Hans kone var svensk og hette Karolina.

NYE EIERE PÅ SANDBAKK

Det ble min far, Edvard Isaksen, som kom fra Sørfold og kjøpte gården fra Zahls dødsbo i begynnelsen av dette århundre. Foruten Albert Hansen var her dag en husmann til på gården, og det var Casper Hansen. Foruten de familier som har bodd her som leilendinger, har her også vært husmenn, og det er trolig t flere kan rett og slett ha slått seg ned for en tid så lenge gården var statseiendom. Her var bra med tømmer i skogen til å få seg hus, og her var lauvskog nok både til

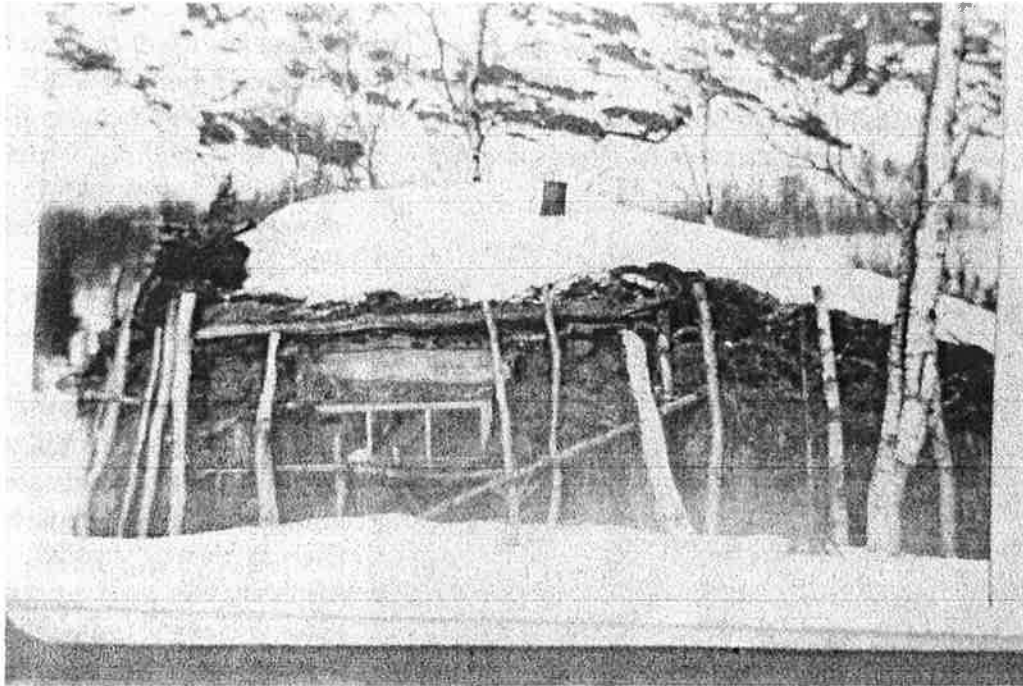
brensel og salg. Dessuten var her gode fiskefjorder, og de kunne starte tilværelsen her uten noen kapital. Da min far kjøpte gården, hadde han en bror, Nils, som bygde hus og bodde her med familien en tid, men de flyttet siden til Stavfjord, og fikk kjøpe jord der. Nils Isaksen var forresten gift med en av døtrene til Hans Olsen, og de har vel forsøkt å bosette seg her på hennes heim plass. Da far kom hit, var det et bumerke i bruk på gården. Det var en «W» - (dobbel-v). Far brukte også dette merke på sine eiendeler, og vi bruker det fremdeles. Det er mulig at det har vært i bruk helt tilbake til de tider da få av allmuen kunne skrive. I min fars tid var utslåttene i Lappvatnet fullt utnyttet, og beitemarka der ble nytt til sommerbeite for sau, av alle oppsitterne her, men den ble aldri fullt utnyttet, da der, etter beitekonsulent Lyftingsmo rapport er beite for ca. 800 sau. Dessuten

ble ungnaut og okser ført til vatnet på beite. Dyrene måtte føres, da der er en berghammer som stenger ned-erst ved vatnet. De største oksene måtte svømme ca. 50 meter forbi denne hammeren, da de var for tunge å frakte i båt. Far var også interessert korndyrker, og sendte nesten hvert år korn til Vassdal Mølle og fikk mel og gryn tilbake. Her var forholdsvis lett å dyrke korn, da her er mye sol så det vokser fort. Jeg overtok br.nr 1 i 1932, og etter at jeg giftet meg i 1937,

fortsatte vi med å dyrke litt bygg og vi sendte også til mølla til over 2. verdenskrig. Her er ikke tegn på at det har vært noen kvern her, men handkverner har her vært i eldre tid. Far hadde treskemaskin sammen med noen naboer, og etter at vi overtok, kjøpte vi også korntresker, så det gikk da lettere å rense kornet. Både far og naboene brukte okser som trekkdyr, og vi fortsatte med det, men i 1950 kjøpte vi hest, og like etter også slåmaskin. Jorda er skrinn og i solrike somrer ville det lett bli tørt, og vi skaffet derfor vassanlegg i 1955 fra en elv som kommer ned fra fjellet. Til det er brukt ca. 800m plastslanger, og etter det berget vi alltid avlingen mot tørke. Far begynte som ekspeditør da vi oppnådde å få anløp av lokalbåt i 20-åra. Det var de første år ett anløp pr. uke av «Tøtta». Siden ble det flere så det i 40-50 -åra var opp til 6 anløp av Saltens skip pr. uke. Ekspederinga var tungvint med båt, da matmel, formel og gjødsel for det meste var i 100-kgs. sekker den første tiden, og bare kunstgjødsel kom opp i 12 tonn til stedet da her var bosetting på alle bruk. Vi førte til og med dyr, som kuer og okser i staller på ekspedisjonsbåten. I 1951 bygde vi d/s-kai, og det var som å gå inn i en ny tid da den ble tatt i bruk. Kaien er fremdeles i bruk, men nå bare med anløp av bygderuta. Helt frem til 1943 var her ikke skolehus i kretsen og det var da omgangsskole, så i min skoletid var det å ambulere fra sted til sted, vanlig to uker på hvert sted, og undervisninga foregikk i privathus. Lærerne ble ført i robåt, og alle læremidlene hadde han med seg i en trekuffert. Dessuten hadde han en «kartstokk». Det var en lang og smal trekasse som rommet veggkartene. Vi hadde ikke skolepulter mens jeg gikk på folkeskolen, men satt ved et langt bord, jentene på den ene og guttene på den andre siden. Da kretsen fikk skolehus var her to klasser, men folketallet skrumpet fort inn etter siste krig, og i 1966 ble kretsen inndratt.

i

Jordgammen
Lappvatnet.
Brukt av
Olav
Sandbakk og
brødrene
hans under
vedhugging.

Edvart Isaksen med sin første kone Andrea (til venstre) og sin andre kone Petra (til høyre)

(skrevet av Ingeborg Sandbakk)

Ho Marselia i Makkleira

Ho Marselia var frøken hele sitt liv. Hennes foreldre var Ane Mortensdtr fra Breivik og Hans Andersen fra Brattfjord, og de var langt oppe i årene da de giftet seg. Ane hadde fått ei ku som var hennes, og da trengte ho mann som slo for til kua. Dermed slo de seg like godt sammen og bygde seg ei lita stue og en liten fjøs til kua, noen sauer og et par geiter. Enkelt og greit, uten å begrave seg sjølv i stor gjeld. De bodde i Brattfjord, og at det hette Makkleira var fordi der var stor fjære ved fjære sjø, og der kunne Hans Andersen finne mark til agn når han skulle sette line. Den gang var det fisk nok i fjordene, og et godt stykke jord hadde de, så de hadde nok til sitt utkomme. Kua gav melk og smør og sauene gav ull og kjøtt. Geitene gav melk til ost, og når de foret fram kjeene ble det også kjøtt, og gammelbukken var et fint slakt om den ble slaktet før midten av august. Ei tid etter at de var gift fikk de ei lita jente, som ble deres øyensten, og hun ble døpt Marselia. Ane var i sitt 50. år da Marselia ble født. Hans var ei enkel sjel og ble mest som

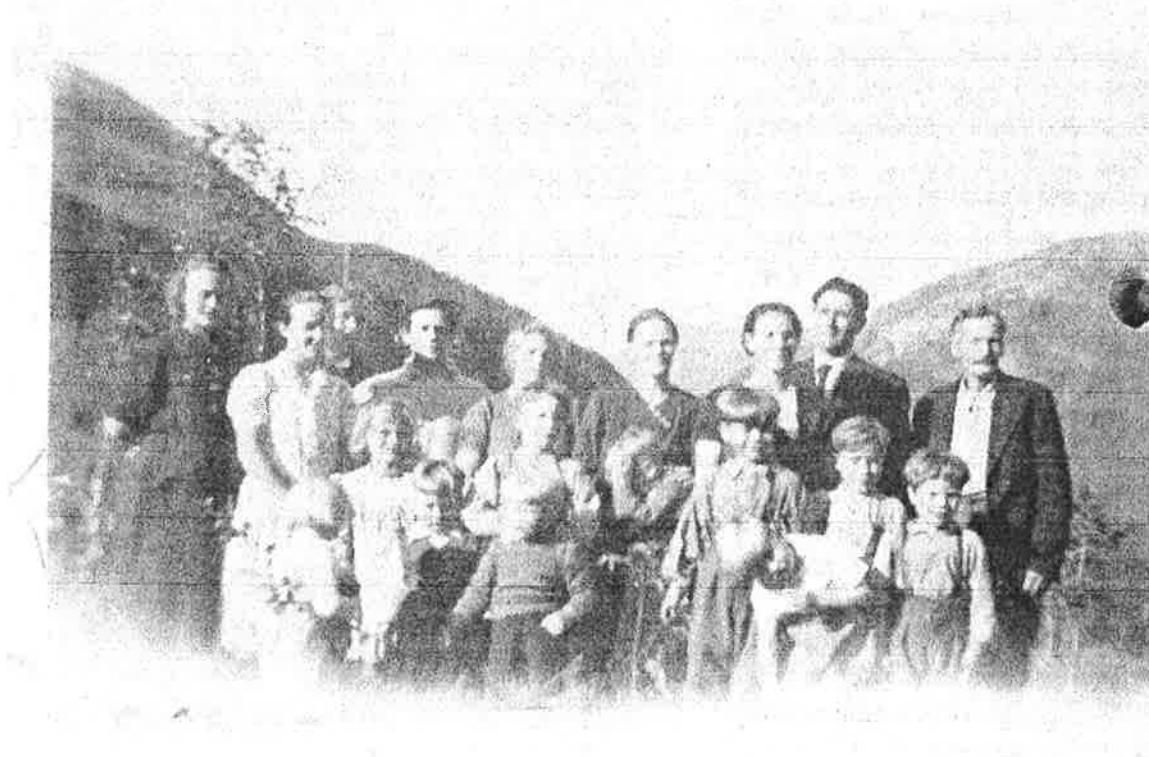
«Keiseren av Portugalien» fordi han var så glad i sin datter. Når han var i besøk hos sin søsterdatter Petra i Sandbakk, så snakka han alltid om sin heim og Marselia. Alt som kunne glede henne gledet han også. Han rodde i en liten grønmalt færing, og ble han trøtt, slapp han bare dreggen utfor ripa med passe fangline og så la han seg til å sove. Rak båten mot land så tok dreggen i botnen og fortøyde båten sjølv. En gang rodde Hans til Bodø med tre levende sauer i båten. Dem fikk han solgt og så rodde han heim igjen. - Att og fram er like langt sies det. Det hendte ofte at geitene dro over til Movik. En gang Hans var ute og lette etter dem «mørkna han ute» på fjellet. Han overnatta da på Movikskaret, og lå heile natta og tellet stjerner for å holde seg våken, da han var redd for å fryse i hjel om han sovnet. De siste år hadde han vanskelig for å holde føttene varme, og han sa det kom av at han forfrøs dem en gang han kullseilte og ble liggende lenge i sjøen før han ble berga. Marselia var en meget pen dame mens hun var ung, og når hun reiste til kirken var hun pent kledd. Til hverdags var det nå så som så. - Man tager hva man haver - men hun var meget glad i blomster og hadde mange, både inne og ute. Kanskje hadde hun helst anlegg for å blitt gartner. Hans døde plutselig mens de stod og tok opp poteter, og en nabo sa det slik: «Han falt på sin post, med grev i handa». Marselia bodde i sin lille stue i mange, mange år etter at Hans var død, og hennes mor var død lenge før. De siste år ble hun gradvis blind, og var på «Kveldsro» aldersheim i Steigen ei tid før hun døde og ble gravlagt på Rødsandmoen. De som kjøpte hennes eiendom har bygd nytt, pent hus der, omtrent likedan som det gamle huset hennes.

Stavfjorden

Et samfund for seg sjøl

Et Gosen for dem som kunne utnytte det fullt ut. Der har nok bodd folk i uminnelige tider, kanskje opprinnelig samer som hadde rein på Sommarfjellet. Til Stavfjorden kom solen seint (mars-april), men varmet desto bedre når den varmet opp de høge fjell rundt fjorden, og i dalbotnen vokste det frodig. Sauene kunne de slippe i Lia 2-3 uker før vanlig slippetid andre steder. Stavfjorden er ikke nevnt i folketellinga i 1701, vel fordi folk kom dit og bodde ei tid og så flytta de derifrå. Bjørn og andre udyr var jo så plagsom den gang at for et par naboer var det vanskelig å klare seg.'

I 1785 flytta Ola Aanesen med kone og tre barn fra Hauan i Sørfold til Stavfjord. De var visstnok samer, og hvor lenge de bodde der, vet jeg ikke. Fra ca. 1830 bodde Peder Andreas Sivertsen, Stavfjord og hustru Kirsten Andersdtr, der. Hun var vra Mørsvik. De hadde disse barn: Pernille, som ble gift med Isak Madsen, Laxå. (han var fra Nøtnes). Anne, g.m. Sakarias Madsen, Nøtnes. Berit, g.m. Petter Kalstad, Hamarøy. Maren, g.m. Underdal, Laxå.

Johanna var gift ca. 1860 med Gabriel Pedersen fra Saltdal, og de bodde i Stavfjord til 1877, da de flytta til Nordbjørsvik. Deres barn var: Jakob Gabrielsen, f. 1862, Johan Petter, f. 1864, Edvard Benoni, f. 1886, Petra Johanne, f. 1869. En datter, Marie, var gift Høydal i Steigen, og en sønn, Arnth omkom på sjøen utenfor Nordbjørsvik. Den første sønnen, Jakob Gabrielsen ble snekker og hadde også sagbruk i Belkjosen. Det er den "gammelsaga" som sønnen Evald fremdeles bruker. Stavfjord har vært kirkegods, for i 1849 var der en Jacob Christensen som fikk bygselbrev på en part av Stavfjord. Det var utsedt av Kirkedepartementet og han måtte svare en jordavgift på ca. 70 kg. "sædebygg" pr. år til Bodø sogneprest.

Omkring 1872 kom Oluf Martinius Pedersen dit. (Hans foreldre kom fra Gudbrandsdalen og var bosatt i Brattfjord). Oluf Martinius var i dagligtale kalt "Tinus", og jeg vil nå bruke dette navn her,

da han var best kjent med dette navn. I perioden 1872 til 1880 står han og Gabriel oppført som "Eier og bruker", mens Tinus står alene i denne rubrikken i perioden 1881-1890. I mellomtiden har hans bror, Petter flyttet til Stavfjord, og begge har stiftet familie.

Det ser ut som at Zahl i Kjerringøy har hatt pant i Stavfjord, for i 1887 har Tinus utstedt en obligasjon til Zahl på kr. 330,- med 1. prioritet i Stavfjord gård, og i 1891 ble gården delt mellom Tinus og han bror Petter, -Steinmoen til Petter og Elvebakk til Tinus.

Helene og Oluf Martinus (Tinus) Pedersen

Der sto ei lita gammel stue på Sjøbakken da Petter og Tinus første gang kom innover. En kvitrev hadde hi under stuegolvet, og om kvelden da de satt ute og øt kveldsroen, så de to jørner som gikk i lia hele kvelden. Det var jo et nifst naboskap, men de bosatte seg der, og Petter som var en ivrig jeger, og andre jegere holdt jo bjørnen såpass på avstand at det gikk an å ha husdyr. Det var ikke sjelden å se en hel bjørnefamilie gå å beite i Kvitrønna og ellers hvor der vokste godt urtegras. Petter bodde i Stavfjord i 10 år og flytta til Skveiren i Mørsvikbotn. Etter ham kom Petter Hansen og overtok Petter

Pedersens plass.

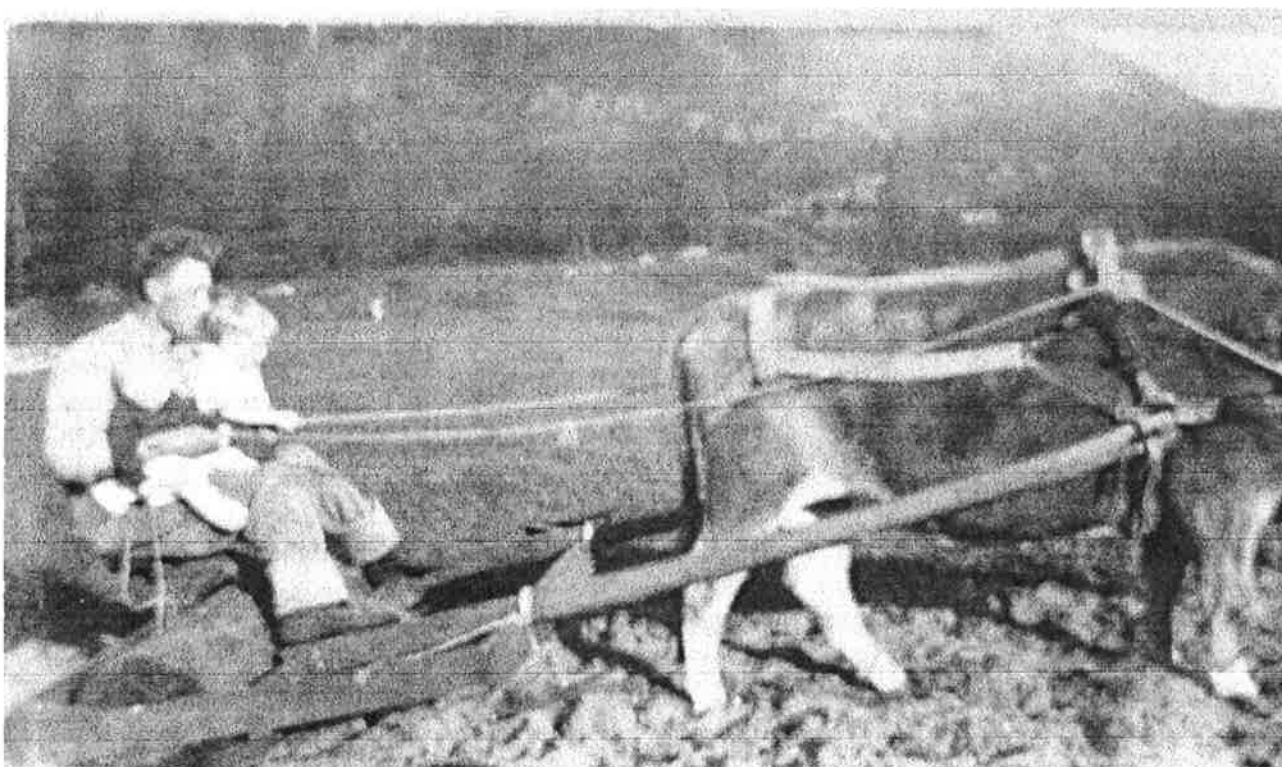
En gang kom to bjørnejegere til Stavfjord. De var ualmindelig gode skyttere, selv om de var glad i dram. Petter Hansen likte ikke å avlive noe slags dyr, og da han skulle ha avlivet sine gamle hund, ville han ha disse jegerne til å gjøre det. Javel, så tok Petter hunden under armen og skulle gå ned til naustet. Hunden stakk hodet fram bak Petters arm, og en av jegerne stod på lur bak nova og skjøt hunden i hodet mens Petter bar den. Det ble sagt at Petter ble sint og lot sin røst høre. Det var munnladningsgevær disse jegerne hadde.

En gang skulle noen "storkara" fra Bodø på bjørnejakt til Stavfjorden. De kom med gamle d/s "Salten". På turen hadde de tatt seg en tår over tørsten, og resultatet ble at de kjørte skipet i fjæra. Heldigvis var det fjære sjø så de kom løs ved flo sjø, men den gropa etter "Salten" sto lenge i fjære i Stavfjord. Noen bjørn ble det nok ikke på dette selskap, men de to jegerne jeg har nevnt før, skjøt flere bjørner der. En gang skjøt de en bjørn som lå på en berghammer med hodet på labbene og så på dem. Den følte seg trygg da avstanden var ganske stor, men den ene av jegerne skjøt bjørnen gjennom hodet.

Disse hendingene har jeg fra min svigermor, som var datter til Tinus, og vokste opp i Stavfjord. Hun fortalte også at i hennes unge år drap bjørnen engang en vær, og en gang slo den hornene løs på en geitebukk, og det var nær ved husene.

Både Petter Hansen og Tinus med familier ble boende i Stavfjord, og også Nils Isaksen med sin familie. Han var fra Sørfold og kom omkring 1900 og fikk Moen utskilt som eget bruk. Noen av de unge stiftet familier og ble boende der til det kom dette skred med utflytting. En tid var der 5 bruk med ca. 50 fastboende personer da det var på det meste. Familiene var store den gang, men Stavfjord var en rik fjord med sild og all slags fisk. Jordstykkene ga fór til både kuer, sauer og geiter, og der var også en 2-3 hester. Der var frodige utslåtter langs fjorden, og mye fór ble hentet der. De levde som folk flest dengang, og levde godt, enda de ikke visste hva nåtidens "rikdom" var. Petter Hansen og Tinus hadde notbruk sammen, og deres sønner fikk part i notbruket senere. De hadde nothus og nothjell med kai. Tinus sønn, Lind, var den første som kjøpte motorbåt der, og senere kom der flere. Listebåtene var mye brukt til å frakte favnved til byen, og som lossement under lofotfisket. Der var flere naust ved sjøen, og der var liksom samlingsplassen, og de fleste

diskusjoner mannfolkene imellom var her ved naustene. Der var et yrende liv både på hav og land – et trivelig sted. Nå er det et øde sted, og nå kan bjørnen gjøre sitt inntog igjen, og ingen kan gjøre den noe.

Eldre bosetting i Stavfjord

I min forrige artikkel om Stavfjorden, nevnte jeg at der kan ha bodd folk fra langt tilbake i tiden, og at de første var samer som trolig hadde rein. Disse er det vanskelig å vite noe om, da samene som ikke var bofaste ikke er stedfestet i kirkebøkene. De hadde neppe permanente hus, og gammene de bodde i ble det jo ingen tufter etter da naturen har slettet alle merker ut. Det eneste vi har funnet på 1600-tallet er en Lucia Olsdtr som var begravet i 1691, og hun er oppgitt å være fra Stavfjord.

Fast bosetting finner jeg først på slutten av 1700. Da kom Ole Aanesen og kona Inger Johansdtr. Hun var fra Furnes og var norsk og Ole var same. De kom fra Tennvatn i 1784 og hadde da tre barn. De drev jordbruk i Stavfjord frem til 1793 da Ole Aanesen døde. Enka satt da igjen med 5 barn og året etter giftet hun seg med ungkar Johannes Hansen. Han var da 31 år og Inger 46, De fortsatte nå med jordbruk der til ca. 1802 da de flyttet til Skveiren, og Inger døde der i 1804.

I 1781 ble Petter Iversen og Marit Aanesdtr viet. Petter var same og født ved Grovatnet ca. 1758. Marit var søster til Ole Aanesen. De bodsatt seg i Stavfjord, men Petter døde 4 år senere av spedalskhet og ble bare 27 år.

Enka Marit giftet seg året etter med Jens Andersen, som da var enkemann og 53 år gammel og Marit var da 25 år. Marit hadde ingen barn i disse to ekteskap.

Omtrent samtidig kom Anders Olsen og kona (Har ikke funnet hva hun hette) fra Bringslimark. De var begge samer og ble bare en kort tid. De har visst bodd som inderster hos noen. De fikk to barn mens de var i Stavfjord, men begge døde som spedbarn, og kona døde også i den siste barsel og ble bare 32 år. Anders er vel da flyttet, for tre år senere ble han gift i Steigen.

Daniel Iversen og Kristine Johansdtr var gift i 1777. Han var fra Mørsry og hun fra Røsvik. De bodde en kort tid på Røsvik, så på Aspenes og Øigarden før de kom til Stavfjord ca. 1790. De bosatte seg i Lofothola, som ligger ca. 5 km ut i fjorden. Man kan spørre seg selv hvordan det kunne gå an å bosette seg i Lofothola. Ei bergklype på noen kvadratmeter med skredfare på begge sider fra det bratte fjell. Der er jo en fin plass rett mot solen, skog nok å ta av og en ypperlig fiskeplass, - men likevel. Godt beite for sau og geit, men neppe ku da der er nokså uført terreng. Geitene de er så nøysomme dyr at de gir mye igjen for maten. Det verste med dem er at de liker seg høgt til fjells og ulydige er de også, men en god gjeterhund greide nok å få dem heim til kvelds når husmora også kalla på dem.

Foret til sau og geit måtte de slå i utmarka, men det gjorde mest alle den gang. Og så skar de lauv og tørka til vinterfôr. Tang og fiskeslo til kreturmat har vært brukt i uminnelige tider. Der blir tidlig snøbart på den side av fjorden så geitene og sauene kunne ut og beite metten sin av ris og røsslyng. Det verste var nok å holde bjørnen på avstand. Ble den for nærgående ved husene hadde de en god nærverkrull på en stav. Den tente de fyr på i grua og så hendte det at de kom så nær utysket at de sved den i pelsen. Da tok det vanligvis lang tid før den kom igjen.

De hadde mange barn, men flere døde som spedbarn. Sønnen Arne Danielsen ble bosatt i Vinkfjord. Datteren Pernille kom til Brattfjord og datteren Malene ble gift i 1802 med Lars Christoffersen fra Tårnvik. Også de ble boende i Lofothola. De hadde 6 barn der, men to døde som spedbarn og Lars Christoffersen døde der i 1811 og ble 40 år. Svigerfaren Daniel Iversen var død året før (1810) og han var da 58 år. Det var holdt skifte etter dem begge i 1811, men der var intet å registrere så de har vel hatt lite middel der.

Hvor lenge de to enkene ble boende i Lofothola, vet jeg ikke, men Lars Danielsen døde der i 1816. Han var da 21 år og var en av sønnene til Daniel og Kristine. Dette er siste gang vi har funnet Lofothola nevnt i kirkebøkene, så etter den tid er vel alle flyttet. Enka etter Daniel Iversen, Kristine, døde i Hopen i 1836, og hun var da 75 år gammel. Enka etter Lars Christoffersen, Malena, døde i Bjørsvik i 1855. Hun ble 78 år og var "fattiglem" på sine siste dager.

I 1794 kom en familie fra Horndal. Sivert Nilsen og kona Susanne Jensdtr. De hadde ett barn med da de kom, og fikk tre barn i Stavfjord. Susanne døde i 1806 og Sivert giftet seg året etter med Elen Olsdtr fra Vinkfjord. (Hun var født i Kjerringøy). De fikk en sønn, Peder Sivertsen, som jeg kommer tilbake til senere. Sivert Nilsen døde i Stavfjord i 1820 og Elen som kårenke i 1849.

I 1804 ble Bagge Baggesen gift med Elen Eliasdtr i Vinkfjord. Hvor Bagge kom fra er usikkert,

men mulig fra Bodin, og navnet tyder på at han var same. Elen var datter til Elias Jensa og Lussi Aanesdtr som da var jordbrukere i Vinkfjord. Bagge og Elen bodde en kort tid i Vinkfjord, og kom så til Stavfjord. Hva de hadde til næringsvei vet vi ikke sikkert, men Bagge døde i 1811, bare 30 år gammel, og de hadde da to barn i ekteskapet. Datteren Maren ble boende hos mora og sønnen Sivert ble oppfostra hos besteforeldra i Vinkfjord. I 1820 bodde Elen fremdeles i Stavfjord og i 1827 døde datteren Maren, 17 år gammel.

Bror til Elen, Peder Eliassen, drukna på Foldenfjorden i 1846. Han var da kårmann i Vinkfjord, men notert i kirkeboka: "Begravd fra Stavfjord". Muligens har hans søster Elen fremdeles bodd i Stavfjord og at hun har ordnet med begravelsen.

I 1805 ble Andreas Olsen (sønn til Ole Aanesen) gift med Johanna Nilsdtr fra Ryet. De fortsatte på bruket etter foreldra. De fikk to barn i dette ekteskapet, men Johanna døde omkring 1810. Andreas er vel flyttet etter dette, da han i 1815 ble gift med Maren Jensdtr fra Mulen. De er senere ført både under Mulen og Slåttvik når de hadde barndåp. De to barna etter første ekteskap er vel kommet ut til andre og vi finner at Elen døde i Husbyvik i 1829 og var da 24 år. Søsteren Bereth døde i Bjørsvik i 1871. Hun var da 63 år og "legdslem".

Omkring 1832 giftet Peder Sivertsen seg med Kirsten Andersdtr. Han var født i 1808 og hun i 1805. Mora har drevet bruket sammen med Peder fra faren døde, og hun hadde ei tid en tjenestekar Hans Steffensen og en steddatter, Juditha Sivertsdtr. Kirsten hadde kår etter at Peder overtok. Peder og Kirsten hadde 8 barn i ekteskapet, og den siste var født i 1845. Samme år drukna Peder i Vestfjorden. Det var en tragisk ulykke da fire personer omkom på heimtur fra Lofoten den 10. juli. På den tid har de neppe vært på noe fiske, og det er mulig de har seilt til Lofoten med tørrfisken fra vinterfisket. De som omkom var disse: Peder Sivertsen, Stavfjord, 37 år og sønnen Jens, 8 år. Arne Danielsen, Vinkfjord, 58 år og hans sønn Jens Arnesen, 15 år.

Det hender jo at uforklarlige ting kan vise seg i et glimt. Artur Olsen fortalte at mens han gikk på skole i Stavfjord, var det en dag han satt i en huske i et naust der. De andre ungene var langt borte på marka og lekte. Mens han satt der syntes han der var noe rart bak ham, og da han snudde seg så han en gutt i 8-10 års alderen som gikk tverst over naustgolvet og forsvant under et seil som hang på veggen. Han ble sittende og se på gutten. En helt fremmed gutt, kledd som de var for lenge siden med bukse som nådde ned om kneet, og alt var så rart at det var som tankene sto stille. -Kanskje var det den åtteåringen fra forliset han så i et tidløst glimt som vi ikke forstår, men det synet husket han så lenge han levde.

Enka etter Peder Sivertsen gifta seg igjen i 1847 med ungkar Jacob Christensen fra Sørfjordmo.

Hun var da 42 år og han 31. Det var da dobbeltbryllup i Stavfjord, for samtidig giftet Jacobs bror, Hans, seg med Anne Eriksdtr. De ble ikke i Stavfjord, men flytta til Buvik.

Fem år før (i 1842) var Kirstens søster, Hanna andersdtr, gift med Anders Larsen. Det ser ut som de har bodd som inderster, for da Hanna døde i 1867 er hun oppført som inderstkone. Hun var da 61 år.

Jacob Christensen og kona Kirsten Andersdtr fortsatte med jordbruk, og Jacob var den første som fikk offentlig bygselsbrev på bruket. De fikk to barn i dette ekteskap. Berith i 1848 og Peder Elias i 1849. Peder Elias ble gift med Abigael Andersdtr og bosatt på Ryet.

I 1850 fikk Kirsten en ny sorg. De omkom hennes førstefødte sønn fra første ekteskap, Andreas, på heimtur fra Finnmarksfiske. Hele båtlaget omkom i Vestfjorden den 26. september. Personene var: Andreas Pedersen, Stavfjord, 17 år. Zakarias Jacobsen, Stavnes, 29 år. Johannes Jacobsen, Stavnes, 26 år. Hans Sivertsen, Alvenes, 30 år. Nils Hansen, Alvenes, 25 år og Hans Pedersen, Laxå, 19 år. Ti år senere (i 1860) ble Kirsten atter enke da Jacob Christensen døde i Lofoten og ble gravlagt der. Det ble nå datteren Johanna som fortsatte på bruket da hun ble gift med Gabriel Pedersen fra Saltdal i 1860. De bodde der til de flytta til Nordbjørsvik i 1877. Kirsten hadde da kår på bruket. Datteren Pernille ble gift med Isak Madsen fra Nøtnes. De var ei tid i Stavfjord og da hadde Kirsten kår hos dem. Da hun døde i 1887 var hun på Nøtnes hos datteren Anne, som var gift med Zakarias Madsen der.

Om utviklinga videre i Stavfjord har jeg fortalt i min forrige artikkel.

Han Lauritz forteller fra gamle dager

Han Lauritz var sønnesønn til Peder Olsen og Barbro som kom fra Gudbrandsdalen i 1848 og kjøpte hele Brattfjorden og bosatte seg der. Lauritz' kone Kaspara var fra Sandbakk og de bodde i Brattfjord. En gang de var i besøk hos oss fikk vi Lauritz til å fortelle fra dengang han var ung, og det var virkelig artig å høre på.

Da han ung var ingenting som nu. "Da va just inga trygd må du tru. Sku man overlev så mått man utnøtt da sa va både på land og hav. Nå nei, du, da va ei skam å kom på fattigkassen"

–Brukt sauen dåkkers å reis over te Movika?

–Nei itj våres, men Marselia sin sau de kom over te Movika og han Hans Anderso gjekk over og henta dem dar, men engång mørkna han ut på fjell. E spur han om da itj va kalt. "Da va nu ulit hustru" sa han. Ja den karen han va nu ut i førskjelli. På Movikskarr låg han og telte stjern' førr itj å sømn og frys ihel. En gång rodd han te Bodø mæ tre sau i båten, en liten grønmalt færing, og dar va itj såpass så plekta i båten og den eine åra ho va næsten a-rodd (itj skauta). Han tenkte å stel se ei år i Kjerringøya, men da såg han at der va røyk ifrå bårstua, å då tor han itj førr då vesst han at folk va stått opp. Men gamlingen han la på Møssen og kom se fram te Bodø me sauen. De bei då slakta i Bodø og sælt der".

–Så han va framom si ti og levert sauen levende i Bodø?

–"Ja, han va da. Han kunn' ha følt mæ han Johan Perso, men han vill nu alltid hjelp se sjøl, så han rodd aleina."

–Da va nu ganske langt å ro!

–"Ja e va engång mæ å rodd te Bodø, men då ha vi nu itj nåkker sau i båten. Da va blanke stilla då vi rodd om mårran å vi va fram i Bodø om natta. Da va just itj nåkken motor å lit på i den tia, da va åran å sæglan. Vi va på not mæ hån Esalias å vi rodd lange strækninga. Kjøparan de kom m'æ brennevin i stampa, da va bærre å fyll på flasken. Vi ha flasken liggan i framskåtten, å når vi bei trøtt så tok vi oss en støyt. Ja å lever dyr levendes. Hån Einok i Venkfjorn de kom te Bodø mæ to store oksa oppi åttringen. Ja den ein hån va nokså stor, og dein ainner han va just ingen småglunt hån heller. Båten hån låg attom den gammelkaien attmæ Jachelln, , og då de ha sælt de dar oksan så ha de fått se nåkk på flasko. E va nu bærre småglunt men e førsto da godt at de ha nåkk før se der i åttringen. Så va dar opp førr kaien det dar fesktårri mæ sånn bænka så de sælt fesk på. Å så va dar to gammel kallknarka så røyk isammen å slåst. Den ein hån hiva den ainner over benkjen. Å hån Edvart Isakso hån flirt så hjerteli åt de to kaillan. Ja da va min første Bodøtur å e va mæ fadern då hån sku sell en oks. Dar kom to kailla på en åttring te Brattfjorn. De sku i staurskojen, å då fekk hån dem te å før oxen over te Nordfolla førr å få hån på dampen. Dar va itj kai i Bodø då, så da va fløttmann så tok både oxen å oss på land i Bodø".

–Selt han oxen levende i Bodø?

–"Ja hån selt hån levandes åt en slakter opp i byen, å han fekk 75,- kron førr hån så hån flaut. Å så betal hån ei kron førr å få hån på land. E veit itj ka hån betalt før oxen på dampen, men vi betalt 1,50 tur-retur førr me å fadern. Å hus fekk vi dar på suppakjøkken hos ho Lavina og han Feste, å dar betalt vi 25 øre natta, og då fekk vi to koppa kaffe. Om mårran kom hån Feste mæ vaskarfat og håndkle på handa".

–75 kron va ju en bra pris for en oks på den tid. Vi ha ju selt saukjøtt for 60 øre kiloet i mi ti!

–"Ja han fekk ju bra førr oxen, men hån va itj så liten. Da va en toforing, og 75 kron så hån flaut. (det vil si med hud og hår). Da va itj så greit å sell i Bodø. Når du kom mæ slakt så mått du få ein a de dar selleran te å ta se a da. Å sto de dar attmæ benkjen å kosta vækk makkflo, å så ha de då nåkker kassa punj benkjen så de la da i førr å bærra da førr floo".

–Ha de då itj papir over kjøtt?

–"Nei, e såg itj nåkk papir, så da va å stå å veft vekk flo. Ja da va itj greit å få seilt nåkk, da va itj mang så vill kjøp. Te sist så mått de då tak da mæ se heim da så itj bei selt, og så ha de å betal

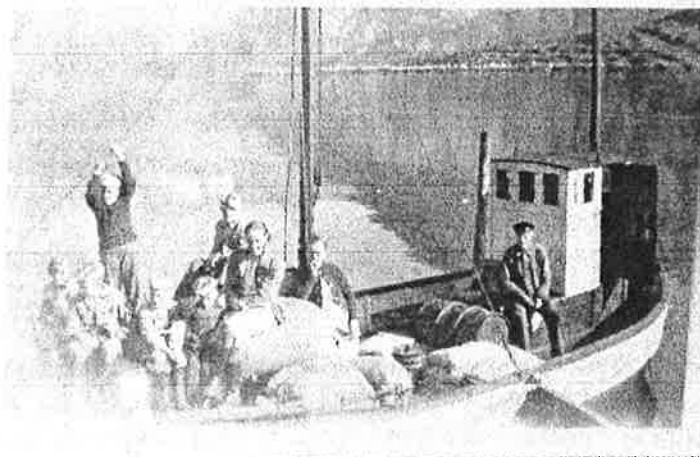
hån så ha ste førr salg. Ja da va itj greit førr folk i den tia."

–Ja e minnes ho mor fortelt at han bestefar va i Bodø mæ ei tofors kvige, men han fekk berre selt låran, og resten mått han ta med seg heim. Ho sa da va fint kjøtt. De va vel beire at folk beholdt da sjøl enn å gje da bort?

–"Ka sku folk gjær. De mått ju ha kontanta, så de va nøgd å sell om de fekk lit førr da. E va dar mæ en daill heimsmør å sku sell. Først va e inn på ei forretning og dar sku de sjå på da. Da va et frøken så såg på smørr, å så sei ho: "Nei gid, De har brukt grovsalt!" Takk ska du ha. Ja tenk. Gid har brukt grovsalt, då ho ha klora bortåver smørr. Men e tenkj i krigstia då de for å snuske inni dørn', ha e då hatt daillen så ha da vell vørr go sort. Men så gjekk e åt hån kaptein Hansen, han så ført "Folla" i mange år, og dar lura e me då opp te frua hånnes og ho tok da då, tyve kron førr herliheita, men da va piskade en fin klæpp då ho kvølt da utor dallen. Man datta ainner: "Gid De har brukt grovsalt!"

–Før salgslaget bei stifta mått man ju selle kjøtt te handelsmann så då sku videresell da!

–"Ja å når du dom mæ kjøtt, så sto då handelsmain dar å sa: "Nei ha du slakta idag. Ja de sant då ha du gjort de et godt arbei". E kom engång mæ en sauskrått å sku sæll. Jau e fekk hån sælt, men då vi ha bejynt på heimturen då kom e på at e ha fått 10 øre førr lit på kjiloen ette prisen så va oppgjett.

bank hån!" sei hån, men då rodd e førr liv heimover, førr e vesst at kom hån iland då, så bei da galt."

Så fortalte Kaspara videre om dette: "Ja vi va bejynt å ro heimover, då sei hån Laurits: E snur, førr e ska iland!" E spur då ka hån sku gjer iland. "E ska opp å

For å tidfeste da Lauritz første gang var i Bodø. Han var da 7 år. Han var født i 1890, altså var det i 1897. Vi som er en generasjon yngre enn Laurits har jo opplevd mange magre år da det var mest ingenting for det vi skulle selge. Ned i kr. 25,- for et kuskakt i 1931 og kr. 25,- for en voksen sau. Vi solgte 5 voksne sauer for å kjøpe kornrenser. Det var ikke så greit å være handelsmann heller. Et gammelt ord sier: "Når fattigdommen er utenfor disken, er den innenfor også." Ikke alle var like flinke slaktere på den tid, som en handelsman sa engang: "De kjæm mæ kjøtt så ser ut så varjen ha drep og kråka ha flådd, men høgste prisen vel de ha!"

Nu er det kommet til det at udyran de drep og ørna og kråka flår. Ka får de då for strevet de som har sau på fjellet.

Den 10-øringen pr. kg. skulle handelsmannen ha for å videreselge slaktet.

Seig leire

Ha dåkk haurt om den mannen så kjørt over Nordfoldleira, og hesten smetta hovan a se i leira. Da va sårt førr den hesten å kom te Åbornes i berrføtn. Ja ka døkk trur.